

АНОТАЦІЇ – ANNOTATIONS

Батуріна С. Федір Шевченко: діяльність в Інституті історії 1972–1995 (до 100-річчя від дня народження)

В статті, в контексті соціально-політичних процесів в Україні 2 половин ХХ ст., досліджується останній період життя і творчості українського історика Федора Шевченко, пов'язаний з його роботою в Інституті історії.

Ключові слова: біографія, наукова діяльність, соціально-політичний процес.

Baturina S. Fedir Shevchenko: Activity in the Institute of History 1972–1995 (the 100th Anniversary of the Birth)

In an article, according to the context of socio-political processes in Ukraine of the second half of the twentieth century, investigated the last period of life and creativity of ukrainian historian Fedir Shevchenko related to his work at the Institute of history.

Keywords: biography, scientific research, social and political process.

Блашук С. Академічне видання «Правди Руської»: підготовка, реалізація та критика

У статті, на основі архівних матеріалів, показано процес підготовки академічного видання «Правди Руської». Показано значення видання та його вплив на подальший розвиток історичної науки.

Ключові слова: історичне джерело, археографічна публікація, редакція, «Правда Руська».

Blashchuk S. The academic publication of the “Rus’ka Pravda”: opening-up, implementation and critic

In the article, on the basis of archive stuffs, the process of opening-up of the academic publication “Rus’ka Pravda” is rotined. The value of issuing and its influencing on the subsequent development of historical science is lighted.

Keywords: Historical source, Archeographical publication, Edition, “Rus’ka Pravda”.

Бовгиря А. Герої та «антигерої», «інші» в козацькому історіописанні XVIII ст.

В статті досліджуються тексти козацьких літописів XVII–XVIII ст. на предмет формування в них образу іншого – представників іноетнічних груп та творення власного пантеону героїв і відповідно антигероїв з історичних персон, задіяних в історичному процесі.

Ключові слова: етнічність, стереотип, толеранція, ворожість.

Bovgyrya A. “Heroes” and “Anti-heroes”, “Others” in the Cossacks Chronicles of the XVIII–XVIII century

Understanding the difference between "their" and "other", creating a pantheon of own “heroes” is not modern characteristic or manifestations of nationalism but inherent in any historical period. Due to long-term wars with neighbors and internecine conflicts under the influence of the ones the Cossack narratives were created, they manifest these processes and categories most clearly.

Keywords: ethnicity, stereotype, tolerancy, hostility.

Бондар В. Сучасна українська історіографія: підсумки і виклики

Досліджуються загальні тенденції розвитку історичної науки в Україні. Показано виклики, які стоять перед істориком сьогодні.

Ключові слова: сучасна історіографія, український історик.

Bondar V. Modern Ukrainian historiography: results and challenges

The general trends of historical science in Ukraine are investigated. There are showed the challenges before the historian today.

Keywords: modern historiography, Ukrainian historian.

Гаухман М. «Життя як воно є»: соціокультурний контекст і методологічні принципи дослідження Саулом Боровим історії українського єврейства XVII–XVIII ст.

Стаття присвячена дослідженню Саулом Боровим у 1930-х рр. історії українського єврейства XVII–XVIII ст. Одеський історик у період «культурної революції» здійснив методологічну переорієнтацію на основі радянського марксизму, що дозволило йому задовольнити власний інтерес до дослідження контроверсійних тем україноюдаїки, розпочати вивчення біографії лжемесії Сабатай Цві та переглянути єврейські сюжети ранньомодерної історії України.

Ключові слова: Саул Боровой, Сабатай Цві, культурна революція, українська історіографія, українсько-єврейські відносини.

Gaukhman M. “Life as it is”: sociocultural context and methodological principles of investigation by Saul Borovoy the Ukrainian Jewry’s history of XVII–XVIII centuries

The article deals with researches of the Ukrainian Jewry’s history of XVII–XVIII centuries by Saul Borovoy in 1930th. The Odessa’s historian in the period of the “cultural revolution” made the methodological reorientation on the basis of Soviet Marxism, which was spread among Soviet historians, because the “cultural revolution” and Soviet Marxism allowed to abandon “methodological nationalism” in historical investigation. This reorientation allowed him to realise his own interest to rewriting Jewish history and to formulate the idea of studying the biography of Sabbatai Tzevi in the broad sociocultural context of XVII century. This idea obligatory needed to include Jewish aspects in Ukrainian historical process of early modern epoch, which was done by Saul Borovoy in his articles and doctor thesis.

Keywords: Saul Borovoy, Sabbatai Tzevi, Cultural Revolution, Ukrainian Historiography, Ukrainian-Jewish Relations.

Гирич І.В. Липинський і українська націонал-демократія (1900–1914): пошуки теоретичного компромісу з консервативною ідеологією

У статті розглядаються концептуальні думки В. Липинського на шляхи співпраці польської культурної еліти Правобережної України з українським національно-демократичним рухом поч. ХХ ст., висловлені ним у публіцистиці дореволюційних часів. Автор намагається простежити еволюцію поглядів батька новітньої консервативної суспільної думки. Творчість В. Липинського 1908–1914 років свідчить про сподівання останнього на можливість позитивного співробітництва правих сил з українською демократією.

Ключові слова: українська шляхта, полонізована еліта, провідна верства, класовий компроміс, національно-визвольний рух.

Hurych I. V. Lypynsky and Ukrainian national-democracy from (1900–1914): looking ups of the idealized compromise with conservative ideology

The cooperation West Ukrainian polish cultural elite with Ukrainian national democratic movement at the beginning of XX centuries are considered in V. Lypynsky's political essays. The author attempts to research the evolution of views of V. Lypynsky, the founding father of Ukrainian conservatism. In his political works V. Lypynsky hoped that right-wing parties would cooperate with Ukrainian democracy.

Keywords: Ukrainian nobility, Ukrainian nobles which acquired Polish culture, compromise between social class, national liberation movement.

Гончар О. Творча спадщина Миколи Костомарова в сучасній українській історіографії

У статті аналізуються дослідження творчої спадщини Миколи Костомарова за останніх п'ять років (2010–2014). До уваги беруться наукові статі, монографії та дисертації, які присвячені вивченню доробку вченого або його постаті в контексті суспільно-політичних, культурних та наукових подій ХІХ ст.

Виокремлено нові напрями та тематика костюмарознавчих студій.

Ключові слова: Микола Костомаров, костюмарознавство, романтизм, народницька історіографія, соціогуманітаристика.

Honchar O. Creative heritage of Mykola Kostomarov in Modern Ukrainian Historiography

In the article researches of creative inheritance of Mykola Kostomarov are analysed for the last five years (2010–2014). The scientific articles, monographs and dissertations that is sanctified to the study of work of scientist or her figure in the context of social and political, cultural and scientific events of XIX of century. Distinguished new directions and subjects of studios about Kostomarov.

Keywords: Mykola Kostomarov, the studios about Kostomarov, romanticism, populist historiography, social-gumanitarian science.

Горак В. Хмельниччина (1648–1657 рр.): до питання про критику української критичної концепції

Стаття присвячена критиці Українського критичного поняття Хмельниччини, вирізняє відношення до неї народних рухів, очолюваних гетьманом Б. Хмельницьким. Автор представляє головні негативні зауваги щодо Хмельниччини, спростовує їх конкретними поясненнями і визначає історико-методологічну підоснову цього критичного поняття.

Ключові слова: Хмельниччина, Українське критичне поняття.

Gorak V. Khmelnychchyna (1648–1657): for the question of criticism of the Ukrainian critical concept

The article is devoted to a criticism of the Ukrainian critical concept of the so-called Khmelnychchyna distinguished for its negative attitude to the broad people's movement headed by hetman V. Khmelnytsky. The author presents the main negative views on Khmelnychchyna, refutes them with concrete arguments and determines the historico-methodological basis of this critical concept.

Keywords: Khmelnychchyna, Ukrainian critical concept.

Ковалевська О. Стан розробки іконографії окремих представників козацтва XVI–XVIII ст. в українській історіографії XIX–XX ст.

Стаття присвячена висвітленню в історичній літературі XIX–XX ст. історії окремих портретів представників козацької верстви, які не належали до еліти або являли собою репрезентантів старшини тих козацьких територіальних утворень, що знаходилися поза межами України-Гетьманщини. У статті підкреслено велику значимість багатьох досліджень, які описували та досліджували ті зображення, які до сьогоденного часу не збереглися.

Ключові слова: іконографія, історіографія, портрети, українське козацтво, козацька старшина.

Kovalevs'ka O. Development status of the iconography of some Cossacks representatives of XVI–XVIII centuries in the Ukrainian historiography of XIX–XX centuries

This article is concerned with highlighting in the historical literature of XIX–XX centuries the history of individual portraits of the Cossack representatives who did not belong to the elite or who were the representatives of the senior officers of those Cossack's territorial units that were located outside of the Ukraine-Hetmanate. The article emphasizes the great importance of many studies that have described and searched those images that have not been preserved until present time.

Keywords: iconography, historiography, portraits, Ukrainian Cossacks, Cossack officers.

Кудінов Ю. Ранньомодерна історія України в археографічній роботі Гарвардського центру україністики

У статті висвітлено едиційну діяльність Українського наукового інституту Гарвардського університету – видання рукописів та стародруків, які присвячені історії ранньомодерної України. Зокрема, наголошено на відомостях про твори XVII–XVIII ст. у рамках політичного та духовного життя українського суспільства.

Ключові слова: ранньомодерна Україна, Український науковий інститут Гарвардського університету, Гарвардська бібліотека давнього українського письменства, вчений, історіографічний аналіз.

Kudinov Yu. Early Modern History of Ukraine in Archeographical Activity of Harvard Ukrainian Studies Center

In the article publishing activity of Ukrainian Research Institute at Harvard University (manuscripts and early printed books that are devoted to the history of Early Modern Ukraine) is enlightened. In particular, it is highlighted information about works of XVII–XVIII cc. within the political and spiritual life of Ukrainian society.

Keywords: Early Modern Ukraine, Ukrainian Research Institute, Harvard University, Harvard Library of Early Ukrainian literature, scholar, historiographical analysis.

Лебедєва Ю. Внесок М. Грушевського у дослідження історії становлення та розвитку Київської Русі як держави українського народу

Статтю присвячено дослідженню державотворчої концепції утворення Київської Русі Михайла Грушевського як держави українського народу. Автор доводить, що праці видатного вченого мають не лише беззаперечну історичну цінність, але й зберігають своє наукове значення як один з результативних підходів до вивчення проблеми зародження й розвитку української традиції державотворення. Поряд з цим праці М. Грушевського аналізуються під кутом зору висвітлення у них взаємодії етногенезу українського народу та формування власної національної ідентичності.

Ключові слова: Михайло Грушевський, Київська Русь, історія України, історіографія, держава, державність, традиції.

Lebedeva J.M. Grushevskyi's contribution into the research and development of Kyiv Rus as Ukrainian people state

The article is dedicated to the research of Myhailo Grushevskyi's state-building concept of Kyiv Rus formation as Ukrainian people state. The author proves that works of famous scientist have not only

implicit historical value, but also preserve its scientific significance as one of the most effective approaches to the study of Ukrainian state-building development and tradition formation problem. At the same time M. Grushevskiy's works are being analyzed through the prism of covering interrelations of Ukrainian people ethno genesis and formation of their own national identity.

Keywords: Mykhailo Hrushevsky, Kievan Rus, history of Ukraine, historiography, state, statehood, traditions.

Маслак В. Базова термінологія з історії Гетьманщини в сучасній польській та російській історіографії

У статті досліджується понятійний апарат сучасної польської та російської історіографії з історії Гетьманщини. З'ясовуються особливості та контекст маркування української Національно-визвольної війни середини XVII ст., використання понять «революція», «повстання», «домова війна», «козацько-польська війна», «Руїна», «Гетьманщина», «Малоросія» та ін. Простежено зв'язок термінології з концептуальними підходами до прочитання історії Гетьманщини.

Ключові слова: Гетьманщина, Україна, польська історіографія, російська історіографія, поняття, термінологічний апарат.

Maslak V. The Basic Terminology on History of the Hetmanate in Today Polish and Russian Historiography

The article research the terminology which is used by Polish and Russian historians for the interpretation of the history of the Hetmanate. The particularities of the indicating of the Ukrainian National-Liberation War and use of the terms «revolution», «uprising», «Cossack-Polish War», «Malorussia», «civil war» and other is investigated. It is studied the link between terms and conceptualization of the history of the Hetmanate.

Keywords: Hetmanate, Ukraine, Polish historiography, Russian historiography, terms.

**Пазюра Н. Київська історична школа: Андрій та Микола
Стороженки**

У статті розглянуто життєвий шлях та творчий доробок українських істориків та громадських діячів Андрія (1857–1926/?) та Миколи (1862–1942/?) Стороженків. Показано вплив В. Антоновича та Київської історичної школи на їх професійне становлення.

Ключові слова: Андрій Стороженко, Микола Стороженко, Київська історична школа.

**Pazyura N. Kyiv historical school: Andriy and Mykola
Storozhenko**

The article is dedicated to the life and creative achievements of the Ukrainian historians and public figures Andriy (1857–1926 /?) and Mykola (1862–1942 /?) Storozhenko. Shown the influence of V. Antonovich and Kyiv's historical school in their professional formation.

Keywords: Andriy Storozhenko, Mykola Storozhenko, Kyiv historical school.

**Стешенко Н. Міграційні процеси в Південній Україні в
другій половині XVII–XVIII ст.: народницька історіогра-
фічна концепція**

Представлений аналіз історії міграцій в Південній Україні в другій половині XVII–XVIII ст. представниками народницького напрямку історіографії (друга половина XIX – початок XX ст.). З'ясовано, якою мірою їх дослідження відбили прогресивні тенденції історичного процесу, адже ступінь вивченості проблеми є недостатнім.

Ключові слова: міграції, Південна Україна, народницька історіографія.

**Steshenko Natalia. Migratory processes in South Ukraine in
the second half of the XVII–XVIII-th century: folk populist
historiography conception**

The analysis of history of migrations is presented in South Ukraine in the second half of the XVII–XVIII-th century by the

representatives of folk direction of historiography (second half of XIX-th – early in the XX-th century). It is certain, in which measure their researches represented the progressive tendencies of historical process. A degree of studied of problem is insufficient.

Keywords: migrations, South Ukraine, folk populist historiography.

Суздаль М. Фольклористична діяльність Миколи Цертелєва

У статті подано аналіз фольклористичної діяльності М. Цертелєва, як однієї із складових частин його інтелектуальної біографії. Звернуто увагу на розробку автором актуальних теоретичних та методологічних проблем фольклористики.

Ключові слова: М. Цертелєв, фольклор, народна пісня, народна казка, усна народна творчість, національні цінності.

Suzdal' M. The folkloristic work of Mykola Tserteliev

The article presents the analysis of the folkloristic work of M. Tserteliev as one of the elements of his intellectual biography. The attention is concentrated on the author's elaboration of the relevant theoretical and methodological problems of folklore studies.

Keywords: M. Tserteliev, folklore, folk song, folk tale, national values.

Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського: комунікативна природа та психологічний клімат

Стаття присвячена проблемі становлення та еволюції комунікативних практик і формування психологічного клімату львівської історичної школи М. Грушевського. Проблему проаналізовано у вертикальній (вчитель/учні) та горизонтальній (середовище учнів) площинах. Встановлено, що провідною рисою функціонування школи був демократизм, котрий проявлявся у сферах міжособистісної комунікації, обговорення наукових проєктів, способів і форм їх реалізації та презентації.

Ключові слова: М. Грушевський, львівська історична школа, психологічний клімат, міжособистісна комунікація, конфлікт.

Telvak V., Pedych V. Lviv Historical School of M. Hrushevsky: communicative nature and psychological climate

The article deals with the formation and evolution of communicative practices and the formation of the psychological climate of Lviv historical school of M. Hrushevsky. The problem is analyzed in the vertical (teacher / students) and horizontal (medium students) planes. It was determined that the leading feature of the school was the democracy, which is manifested in the areas of interpersonal communication, discussion of research projects, methods and forms of their realization and presentation.

Keywords: M.Hrushevsky, Lviv Historical School, psychological climate, interpersonal communication, conflict.

Удод О., Юрій М. Антисистема і Україна

У статті йдеться про таке суспільне явище, як антисистема, її згубний вплив на суспільний устрій, дається характеристика антисистемності більшовизму та влади Партії регіонів в Україні.

Ключові слова: антисистема, химера, «малий народ», суспільство, етнос, терор.

Udod O., Yuriy M. «Antisystem» and Ukraine

The article is about such public phenomenon as an «anti-system», its detrimental impact on the social order, describing anti consistency of Bolshevism and the authorities of the Party of regions in Ukraine.

Keywords: «antisystem», chimera, «small people», society, ethnicity, terror.

Федорук Я. Переяслав 1654: передумови, історико-правовий зміст і наслідки в епоху Хмельниччини

У статті аналізується Переяславський договір 1654 р. між козацькою Україною і Московською державою. Робота розділена на три секції: а) передумови цього договору від початку повстання Хмельницького, особливо відносини між Україною та Московською державою; б) короткий огляд російської та української історіографії про історико-правовий зміст договору; с) наслідки договору для зовнішньої і військової політики України до смерті гетьмана 27 липня (ст. ст.) 1657 р. Автор дійшов

висновку, що Переяславський договір не міг виправдати надії гетьмана щодо звільнення всіх українських територій від Західного Бугу до кордону з Московською державою. Замість організації військової кампанії проти Корони Польщі в західному напрямі Олексій Михайлович розвивав традиційну російську політику з кінця XVI ст. стосовно поширення своєї влади в Лівонії й до Балтійського моря.

Ключові слова: Переяславський договір, гетьман, козаки, історіографія, міжнародні відносини.

Fedoruk Ya. Pereiaslav 1654: Prefaces, Historical, Juridical Content, and Consequences in the Era of the Bohdan Khmelnytsky Movement

The article analyses the Treaty of Pereiaslav in 1654 between the Cossack Ukraine and Muscovy. There are three sections in it: a) prefaces of the treaty from the beginning of the Khmelnytsky's revolt, especially relations between Ukraine and Muscovy; b) an overview of Russian and Ukrainian historiography on the historical and juridical content of this treaty; c) consequences of the treaty for the foreign and military policy of Ukraine till the death of the hetman on 27 July (o. s.) 1657. The author came to the conclusion that the Treaty of Pereiaslav couldn't justify hopes of the hetman about liberation of all Ukrainian territories from the Buh (Western) River to the border with Muscovy. Instead of the organizing of the military campaign against Crown of Poland in the western direction Alexei Mikhailovich followed traditional Russian policy from the late 16th century to spread his power to Livonia and the Baltic sea.

Keywords: Treaty of Pereiaslav, hetman, Cossacks, historiography, international relations.

Чебан М. “Історіографія українських державних змагань у 1917–1921 рр.”: неопублікований рукопис Миколи Андрусяка

Розкрито зміст праці українського дослідника Миколи Андрусяка, присвяченої історіографії українських національно-визвольних змагань початку XX ст. Вперше опубліковано повний текст цієї статті.

Ключові слова: Микола Андрусyak, історіографія, національно-визвольні змагання.

Cheban M. “Historiography of Ukrainian struggles for statehood in 1917–1921”: the unpublished manuscript by Mykola Andrusyak

The article explores a study on historiography of national liberation struggle in the early 20th century by a Ukrainian researcher Mykola Andrusyak. Moreover, the manuscript of Andrusyak’s article is published for the first time.

Keywords: Mykola Andrusyak, historiography, national liberation struggle.

Шелудякова Н. Львівська колекція гуцульщини М. Грушевського: мотиви, функції, смисли

У статті висвітлюються ключові моменти колекціонування М. Грушевського, зокрема, дотичні до його львівської збірки гуцульських виробів. Автор зосереджує увагу як на особистих мотивах колекціонування історика, так і на публічному контексті цієї діяльності, особливо, у зв’язку зі становленням самобутнього українського мистецтва.

Ключові слова: колекція, гуцульщина, М. Грушевський, мистецтво.

Sheludiakova N. The Lviv collection of Hutsulshchyna of M. Hrushevsky: motives, functions, meanings

The article is devoted to covering of principal moments of M. Hrushevsky’s collecting, particularly, those related to his Lviv collection of Hutsul handicrafts. The author’s attention is focused both on personal motives, and the public context of historian’s collecting, especially in connection to the development of original Ukrainian art.

Keywords: collection, Hutsulshchyna, M. Hrushevsky, art.

Ясь О. Традиція й Революція у великому тексті М. Грушевського

Висвітлюються дослідницькі стратегії М. Грушевського в «Історії України-Руси». Аналізуються впливи позитивізму, соціологізму, віталізму у історичних поглядах М. Грушевського.

Ключові слова: М. Грушевський, «Історія України-Руси».

Yas' O. Tradition and Revolution of M.Hrushevsky's grand narrative

The author shows M. Hrushevsky's research strategies in his work "The History of Ukraine-Rus", analyses the influence of positivism, sociology and vitalism on M. Hrushevsky's historical views.

Keywords: M. Hrushevsky, "The History of Ukraine-Rus".